

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата економічних наук, доцента

Бітюк Інни Миколаївни

на дисертаційну роботу **Узбека Дмитра Андрійовича**

«НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ

В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ»,

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 051 – Економіка

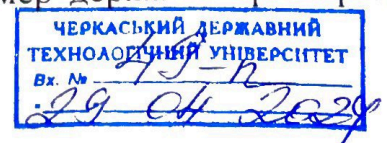
АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ ДИСЕРТАЦІЇ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З НАУКОВИМИ ПРОГРАМАМИ, ПЛАНАМИ ТА ТЕМАМИ

Дисертаційна робота Узбека Дмитра Андрійовича присвячена обґрунтуванню теоретико-методичних основ і розробці практичних рекомендацій щодо формування та реалізації національних економічних інтересів в умовах розвитку інформаційної економіки.

В умовах динамічного, глобалізаційного і одночасно неоднорідного бізнес-середовища важливо особливу роль приділити інформаційній економіці, яка нерозривно пов'язана з постіндустріальним суспільством, для якого характерними рисами є знання, інновації та інформація. Причому на сьогоdnішньому етапі розвитку економіки знання, послуги та інформація є більш вагомими та цінними для розвитку суспільства ніж виробництво продукції. Тому більшість країн з індустріально розвиненою економікою переорієнтовуються з виробництва продукції на надання послуг. Проте, варто зазначити, що від виробництва продукції взагалі відмовитись не можна, так як воно також виступає частиною інформаційної економіки. При формуванні національних економічних інтересів державі необхідно це враховувати. Окрім того, при формуванні ефективної інформаційної економіки та постійному соціально-економічному зростанні потрібно оптимально використовувати ресурси держави, такі як інформація, людський та інтелектуальний капітал, інновації, інвестиції, природні та матеріальні ресурси.

Саме на розробку практичних рекомендацій щодо формування і реалізації національних економічних інтересів в умовах інформаційної економіки зосереджено дисертаційну роботу Узбека Дмитра Андрійовича. Вирішені автором завдання в роботі дозволяють сформулювати концепти розвитку національних економічних інтересів, а також розробити етапи формування та реалізації селективної стратегії узгодження інтересів держави, регіонів, окремих суб'єктів господарювання з метою запобігання конфліктних станів у розвитку інформаційної економіки. Враховуючи вищевикладене, вважаємо, що тема дисертаційної роботи є актуальною та перспективною для розвитку даного вектору досліджень.

Дисертаційна робота виконувалася відповідно до планів науково-дослідних робіт Черкаського державного технологічного університету (м. Черкаси) Міністерства освіти і науки України (номер державної реєстрації

0121U114146, 2021-2024 pp.), Національного університету «Києво-Могилянська академія» (м. Київ) Міністерства освіти і науки України (номер державної реєстрації 0119U103840, 2019-2024 pp.), Харківського національного університету радіоелектроніки (м. Харків) Міністерства освіти і науки України (номер державної реєстрації 0122U000510, 2022-2025 pp.), Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» Міністерства освіти і науки України (номер державної реєстрації 0121U108324, 2021-2023 pp.).

СТУПІНЬ ОБҐРУНТОВАНOSTІ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ І РЕКОМЕНДАЦІЙ, СФОРМУЛЬОВАНИХ У ДИСЕРТАЦІЇ

Сформульовані дисертантом основні наукові положення, рекомендації та висновки мають наукову новизну, є фахово обґрунтованими та достовірними, про що свідчить широкий спектр опрацьованої вітчизняної та закордонної наукової літератури щодо розвитку інформаційної економіки, теоретико-методичних та науково-практичних питань національних економічних інтересів і специфіки національних економічних інтересів; чинних законодавчих та нормативних документів; офіційних документів міжнародних організацій. Основні завдання дисертації є достатньо аргументованими та відповідають поставленій в роботі меті.

Позитивним в роботі є застосування широкого ряду методів та підходів дослідження: методи логічного узагальнення, системно-структурний підхід, системний аналіз, методи аналізу, синтезу та групування, історико-генетичний і діалектичний підходи, економіко-статистичні, графічні та форсайт-методи, аутопоезису, холістичний підхід, праксеологічний підхід.

У першому розділі дисертаційної роботи автор розглядає генезис розвитку теорії національних економічних інтересів та пріоритети розвитку національної економіки в історико-генетичному огляді промислових революцій. Окрім того, удосконалено теоретико-методичний підхід до дослідження національних економічних інтересів, який базується на залученні експертно-аналітичного та індикативного інструментарію, послідовності дій в оцінках стадій інформаційної економіки.

Другий розділ дисертаційної роботи присвячено дослідженню вектору руху та досягнення моделі інформаційної економіки; національних економічних інтересів інноваційно-інтеграційного розвитку підприємництва в умовах інформаційної економіки. За результатами проведених досліджень сформульовано основні проблеми інформаційної асиметрії в реалізації національних економічних інтересів.

У третьому розділі дисертаційної роботи автором визначено та аргументовано концепти розвитку національних економічних інтересів; узагальнено особливості світового досвіду розвитку інформаційної економіки та трансформації національних економічних інтересів; запропоновано управлінські

підходи та принципи до реалізації концептів національних економічних інтересів.

Запропоновані автором висновки та рекомендації логічно впливають з положень дисертаційної роботи. Всі підрозділи роботи логічно поєднані між собою та відповідають поставленим завданням. Дисертація є завершеною роботою з цілісною композицією, науковим стилістичним наповненням та авторською манерою викладення матеріалу.

НАУКОВА НОВИЗНА ОДЕРЖАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Наукова новизна одержаних результатів в процесі дослідження Узбека Д.А. полягає в розробленні теоретико-методологічних засад і практичних рекомендацій щодо формування та реалізації національних економічних інтересів в умовах розвитку інформаційної економіки. До найбільш вагомих наукових доробок дисертаційної роботи варто віднести:

1. Систематизовано та поєднано національні економічні інтереси та управлінські концепти з метою досягнення такого стану інформаційної економіки, де б відзначався прогрес. Запропоноване поєднання та систематизація мають за основу селективну стратигему виключення конфліктів інформаційної асиметрії, яка гарантує впровадження ряду принципів та конкретних заходів регуляторного впливу на узгодження інтересів на макро-, мезо- та мікрорівнях.

2. Удосконалено теоретико-методичний підхід до дослідження національних економічних інтересів, який базується на використанні експертно-аналітичного та індикативного інструментарію, послідовності дій в оцінках етапів інформаційної економіки (формування, розвитку та прогресу). В роботі наведено методики дослідження національних економічних інтересів, проте аналіз існуючих методик довів, що вони є недосконалими й охоплюють лише окремі аспекти реалізації національних економічних інтересів в умовах становлення інформаційного суспільства. Тому, автором було запропоновано концептуальну схему дослідження вектору руху та досягнення моделі інформаційної економіки як ключового національного економічного інтересу та методику оціночного дослідження національного економічного інтересу досягнення моделі інформаційної економіки. Це дозволило зробити детальні висновки у питаннях визначення пріоритетів та векторів руху до моделі інформаційної економіки.

3. Набуло подальшого розвитку обґрунтування основоположних векторів формування та реалізації національних економічних інтересів у сфері інноваційно-інтеграційної діяльності бізнесу, яке враховує наявність унікальних промислових ресурсів, галузевих структур та дає змогу визначити тригери розвитку інноваційно-інтеграційного підприємництва, до яких віднесено інноваційне, інформаційне та бізнес-середовище.

4. Запропоновано управлінські підходи та принципи реалізації концептів національних економічних інтересів в інтегруванні з векторами стратегічного розвитку інформаційної економіки, які в поєднанні забезпечують балансування

інтересів ключових учасників економічних відносин, що надає можливість спрямувати рух економіки в безпекові зони та досягти цільового усунення проявів інформаційної асиметрії.

5. Удосконалено визначення й обґрунтування проблеми інформаційної асиметрії, в основу якого покладено аналіз різних сфер та характер впливів на процес реалізації національних інтересів, що надає змогу окреслити позитивні та негативні наслідки на майбутні стани інформаційної економіки.

6. Набула подальшого розвитку систематизація підходів сучасної теорії національних економічних інтересів, що передбачає періодизацію парадигмальних зрушень стосовно концепту національних економічних інтересів на основі врахування: узагальнень генези наукової думки у цільовій векторності руху до стандартів інформаційної економіки та управління знанням; принципу синергізму, накопичення понятійно-категорійного апарату, що формує перспективи розширення меж регуляторних дій влади в стратегічному плануванні.

7. Набуло подальшого розвитку узагальнення особливостей світового досвіду розвитку інформаційної економіки, які розглядають практики виключення впливу інформаційної асиметрії, що дозволяє врахувати та поступово адаптувати накопичені знання щодо трансформації національних економічних інтересів та визначити цільові заходи економічної політики.

8. Набуло подальшого розвитку обґрунтування наукових підходів до дослідження економічних інтересів, які базуються на історико-генетичному огляді промислових революцій в питаннях прямування до найвищої еволюційної фази розвитку інформаційної економіки.

ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Практичне значення отриманих результатів дослідження автора підтверджується їх використанням в практичній діяльності низки вітчизняних суб'єктів господарювання, асоціації, державних органів влади та освітньому закладі. Зокрема, в додатках до дисертації наведено довідки про впровадження результатів дослідження в межах діяльності Української асоціації з розвитку менеджменту та бізнес-освіти, ТОВ «Управління персоналом», ТОВ «Аудит Консалтинг Сервіс», Управління освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації, ПП «МОРЕБІС СДС», а також у навчальному процесі Черкаського державного технологічного університету Міністерства освіти і науки України.

ПОВНОТА ВІДОБРАЖЕННЯ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ В ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЯХ

Теоретико-прикладні положення, висновки та запропоновані автором рекомендації відображено у 18 наукових працях, серед яких – 3 розділи монографії; 7 статей у наукових фахових виданнях України; 1 стаття у закордонному виданні, проіндексованому у наукометричній базі Web of science; а також 7 тез і матеріалів доповідей за результатами участі у конференціях.

Наукові положення і висновки дослідження доповідалися та отримали схвалення на науково-практичних конференціях: Міжнародній науковій конференції «Development of modern economic science in the context of digitalization» (Riga, the Republic of Latvia, 2021 p.), Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні фінансові, обліково-аналітичні та податкові інструменти трансформації бізнес-середовища» (м. Харків, 2021 p.). VI Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні теорія і практика менеджменту та бізнес-адміністрування» (м. Черкаси, 2022 p.), III Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу» (м. Житомир, 2022 p.), VII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні теорія і практика менеджменту та бізнес-адміністрування» (м. Черкаси, 2023 p.), Міжнародній науково-практичній конференції «Менеджмент та маркетинг як фактори розвитку бізнесу в умовах економіки відновлення» (м. Київ, 2023 p.), Міжнародній науково-практичній конференції «Sustainable Development: Modern Theories and Best Practices» (Tallinn, 2023 p.).

Кількість, обсяг і якість друкованих праць надають їх автору, Узбеку Дмитру Андрійовичу, можливість здійснити публічний захист дисертаційної роботи.

ДИСКУСІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ЗАУВАЖЕННЯ ДО ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Варто відзначити наукову цінність рецензованої дисертаційної роботи, проте, динамічний предмет дослідження зумовлює низку дискусійних положень та зауважень, які потребують подальшого обговорення. До них, зокрема, належать наступні:

1. У підрозділі 3.1 наведено концепти, які рекомендовано залучати до конструкції концепції розвитку національних економічних інтересів та будуть інтегровані з векторами руху досягнення моделі інформаційної економіки. З метою підсилення наочності, варто було б схематично зобразити всі вісім наведених концептів в рамках формування селективної стратегії.

2. Представляє інтерес запропонований автором селективний відбір концептів у векторному русі стратегічного бачення прогресу національної економіки (підрозділ 3.3). Залучення селективного інструментарію щодо реалізації концептів дає змогу в умовах швидкого реагування на будь-які зміни зовнішнього середовища вагомо підвищити ефективність управлінських рішень щодо негативних наслідків асиметрії розвитку територій. На рис. 3.5 (с. 226) наведено вектор руху до інформаційної економіки, інноваційної економіки, кластерної економіки, смарт-економіки та економіки знань. Разом з тим доцільно було б наведені вектори руху доповнити етапом післявоєнної економіки з конкретизацією цілей, інструментарію та базових концептів у вимірі реалізації національних інтересів.

3. В підрозділі 3.2 наведено трансформацію змін національних економічних інтересів в умовах переходу від індустріальної до інформаційної

економіки. Водночас не досліджено постіндустріальну економіку, одним з видом якої виступає інформаційна економіка. Окрім того, в роботі варто було б зазначити, які ж трансформаційні зміни відбулися чи яких варто очікувати під час економіки знань, високотехнологічної економіки, інноваційної економіки, смарт-економіки, кластерної економіки?

4. Автором виконано аналіз світових моделей розвитку інформаційного суспільства крізь призму національних економічних інтересів країн Північної Європи, Японії, США та Китаю. Проте, при дослідженні впливу інформаційної асиметрії (підрозділ 3.2, с. 221-223) автор не наводить відповідних даних по Японії. Це питання доцільно все ж таки було дослідити, щоб досягти порівнянності та логічності представлення матеріалу.

5. Автором наведено розмах асиметрії за основними індикаторами соціально-економічного розвитку регіонів України за період 2014-2020 рр. (підрозділ 2.3, рис. 2.26). Враховуючи той факт, що 2014 р. виявився для України досить важким як з економічного, так і з територіального та політичного аспектів, доцільно було б розширити горизонти аналізу та почати досліджувати стан соціально-економічного розвитку з 2010 р., що дозволило б прослідкувати вплив військової агресії РФ на тенденції розвитку економіки України.

6. Потребує додаткового обґрунтування та пояснення вибір показників нормованих значень системи індикаторів прогресу інформаційної економіки (підрозділ 2.1). Доцільно також більш ґрунтовно підійти до принципів відбору країн, які були залученими до аналізу.

7. Підрозділ 1.1 перенавантажений інформацією щодо огляду промислових революцій і технологічних укладів. Забагато уваги автор приділив і опису етапів генезису наукової думки, відстежуючи еволюцію теорії національних економічних інтересів і розкриваючи вплив інших наукових теорій на її формування.

У цілому, наведені вище зауваження та дискусійні положення не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи, наукової та практичної цінності результатів дослідження.

ВІДСУТНІСТЬ (НАЯВНІСТЬ) ПОРУШЕНЬ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Детально ознайомившись з науковими працями Узбека Дмитра Андрійовича та його дисертаційною роботою під час рецензування можна стверджувати, що ним було дотримано всіх норм, правил та принципів академічної доброчесності. В роботі не було виявлено академічного плагіату, самоплагіату, фальсифікації та текстових запозичень без відповідного посилання на список використаних джерел та дотриманням вимог законодавства про авторське право. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням, і всі викладені положення та ідеї є самостійною розробкою автора.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК ПРО ДИСЕРТАЦІЙНУ РОБОТУ

Дисертація Узбека Дмитра Андрійовича за темою «Національні економічні інтереси в умовах розвитку інформаційної економіки» оформлена відповідно до норм, правил та чинних положень. Дисертаційна робота виконана на достатньо високому науково-теоретичному рівні, тема є актуальною, а отримані автором результати досліджень мають наукову новизну, практичну та теоретичну цінність.

У роботі розв'язано наукове завдання, що є актуальним, щодо обґрунтування теоретико-методичних основ та розроблення практичних рекомендацій з формування і реалізації національних економічних інтересів в умовах розвитку інформаційної економіки. Тематика дисертаційної роботи та використаний у ній інструментарій відповідають спеціальності 051 – Економіка.

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею, яка за обсягом, змістом та оформленням відповідає вимогам наказу МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами, внесеними згідно з наказом МОН України від 31.05.2019 р. № 759) та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 (зі змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 19.05.2023 р. № 502).

Враховуючи усе вище викладене можемо констатувати, що автор дисертації, Узбек Дмитро Андрійович, заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 – Економіка.

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри менеджменту
та бізнес-адміністрування
Черкаського державного
технологічного університету

Інна БІТЮК

Підпис к.е.н., доц. Бітюк Ірини Миколаївни засвідчую

Учений секретар

Черкаського державного
технологічного університету

Ірина МИРОНЕЦЬ